

УДК 378:373.3.091.12.011.3-051]:004(410) (043.5)

ПЕРЕДУМОВИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Гарапко Віталія Іванівна

м.Мукачеве

У статті розглядаються передумови стандартизації ІКТ-компетентностей учителів початкової школи Великої Британії. На основі аналізу наукової літератури визначено мету дослідження: здійснити цілісний аналіз передумов сучасного стану стандартизації ІКТ-компетентностей учителів початкової школи Великої Британії. Перспективами подальших розвідок у напрямі дослідження стандартизації ІКТ-компетентностей учителів початкової школи Великої Британії вбачаємо в обґрунтуванні та використанні позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняній педагогічній освіті.

Ключові слова: стандартизація, Велика Британія, ІКТ-компетентності, звіти, доповіді, педагогічна освіта, інформатизація освіти.

Актуальність. Велика Британія як провідна країна Європейського Союзу визнає підготовку майбутніх учителів початкової школи одним із пріоритетних напрямів розвитку

педагогічної освіти, упроваджуючи ІКТ підготовку майбутнього вчителя початкової школи, що включає в себе аналіз і відбір інформаційно-комунікаційних знань, які в цілому становлять головний методологічний зміст ІКТ діяльності педагога, що веде до розроблення стандартів ІКТ-компетентності учителів. Велика Британія постійно оновлює і модернізує систему підготовки вчителів через нагромадження позитивного досвіду та завдяки системній інформатизації освіти. Починаючи з 1990-х років британська шкільна і педагогічна освіта зазнали радикальних змін, інструментом яких стало використання ІТ, що орієнтоване на освітні стандарти. Найбільш послідовне втілення політичної лінії центрального уряду щодо провідних стратегій підвищення якості освіти спостерігається в Англії та Уельсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стандартизації педагогічної освіти Великої Британії завжди перебувало у полі зору вітчизняних і зарубіжних дослідників. В останнє десятиріччя з'явилися нові напрями дослі-

джен у різних ланках системи освіти, а саме: професійно-педагогічна підготовка вчителів (Ю.В.Кіщенко, Л.П.Поліщук, Л.П.Пуховська, Н.П.Яцишин), стандартизація підготовки вчителів та їхній професійний розвиток (Н.М.Авшенюк, О.В.Волошина, А.В.Парінов, Ю.О.Попова, А.Л.Саргсян) та інші. Проблемою стандартизації ІКТ-компетентностей педагогічних кадрів відповідно до викликів часу переймаються країни Європи. Науковому обґрунтуванню стандартизації компетентностей у сфері освіти присвячені праці англійських учених-педагогів, як-то: Р.Александр (R.Alexander), А.Бліс (A.Blyth), М.Галтон (M.Galton) Т.Гайдн (T.Haydn), Д.Гаргрівз (D. Hargreaves), Дж.Сміс (J.Smith) й ін.

Проведений аналіз наукової літератури дав змогу визначити мету дослідження: здійснити цілісний аналіз передумов сучасного стану стандартизації ІКТ-компетентностей учителів початкової школи Великої Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Істотні інвестиції у сферу підготовки вчителів початкової школи й впровадження ІКТ в інфраструктуру школи за минуле десятиріччя, сприяли істотному розвитку та вдосконаленню ІКТ-компетентності студента-вчителя Великої Британії. На основі аналізу сучасних урядових досліджень, приблизно дві третини студентів-майбутніх вчителів визначають свій рівень ІКТ-компетентності як «дуже хороший», або «хороший». Також є невеликий відсоток студентів-педагогів, які досягли рівня «електронного уміння» («e-maturity») – термін британської агенції з питань технологій та спілкування в галузі освіти [1, с.56]. Мова йде про уміння: використовувати ІКТ позитивно впливаючи на результати навчання учнів, визначати потенціал нових технологій для покращення процесу викладання і навчання. На думку студентів вищих педагогічних навчальних закладів Великої Британії три фактори є найбільш впливовими для досягнення необхідного рівня оволодіння ІКТ-компетенціями, а саме: тренери і наставники, які переконливо моделюють ефективне впровадження ІКТ у навчальний процес, вільний час для особистого дослідження можливостей ІКТ і вільне використання ІКТ-засобів.

Хоча на сьогодні, багато викладачів закладів підготовки вчителів початкової школи, наставників і студентів вищих педагогічних навчальних закладів, є досвідченими користувачами ІКТ, і в змозі використати нові технології для підвищення якості викладання та навчання, все ще існують значні відмінності в процентному відношенні частки викладачів і студентів, які досягли «Е-уміння», до освітніх установ і шкіл, що забезпечують початкову підготовку вчителів початкової школи. Найбільшою проблемою є підвищення здатності студента, майбутнього вчителя початкової школи використовувати ІКТ уміло й ефективно, та ефективно поширювати передові практики.

З'ясувати реальний стан речей із впровадження ІКТ у шкільну освіту Великої Британії в кінці ХХ ст. уряд доручив групі фахівців, які провели ґрунтовне національне дослідження, відоме під назвою «Звіт Уотсона». У звіті повідомлялося, що: використання технологій у навчальному процесі в школах Великої Британії в основному залежить від ініціативи окремих учителів; серйозною проблемою є процес експлуатації програмного забезпечення – більшість учителів вважають, що для ефективного запровадження ІКТ вони повинні проходити постійно діючі програми підвищення кваліфікації; не достатньо знати і розуміти програмне забезпечення – критично важливими для ефективної реалізації навчального процесу з використанням ІКТ є проблеми управління, стилів викладання, постійної підтримки професійного розвитку тощо, тобто «необхідний перегляд

зв'язків між ІКТ і викладанням з тим, щоб педагогіка йшла попереду технології [9, с.251-266]».

Звіт Уотсона справив значний вплив на проведення низки ініціатив щодо запровадження ІКТ в шкільну систему з боку уряду. Так, у 1997 році було опубліковано документ за результатами комплексного дослідження освітніх можливостей Інтернету, де наголошувалося на ролі вчителів у розкритті освітнього потенціалу технологій [2, с.7]. Одночасно Агентство шкільного курикулуму та оцінки (the School's Curriculum and Assessment Authority – SCAA) проголосило запровадження технологій у підготовку майбутніх учителів початкової школи «найбільш значимим компонентом для їх майбутньої діяльності», а також звернуло увагу на необхідність прийняття довгострокової стратегії розвитку цього напрямку. «ІКТ-навчання повинно бути однією з основних вимог у процесі підготовки вчителів початкової школи й входить до складу вимог для отримання статусу кваліфікованого вчителя. Таким чином, повинна бути розроблена стратегія безперервного професійного розвитку всіх учителів [7, с. 7].

Можна констатувати, що названі документи стояли біля витоків програми підготовки вчителів початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у структурі Національного курикулуму. Як показує аналіз, вони фактично піднімали чотири ключових питання про: 1) технологію підготовки вчителів; 2) технологію ресурсного забезпечення; 3) шкільний менеджмент; 4) використання курикулуму.

Дев'яності роки ХХ ст. стали періодом обґрунтування та прийняття загальнонаціональної стратегії підготовки вчителів до використання ІКТ у практичній педагогічній діяльності, а також запровадження Національного курикулуму підготовки вчителів початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні предметів Національного курикулуму шкільної освіти.

Перші кроки в цьому напрямі були зроблені Міністерством освіти Англії ще в 1989 р. у період розроблення та запровадження урядових критеріїв акредитації курсів підготовки вчителів початкової школи. Стандарти використання ІКТ були представлені у вигляді окремого блоку в структурі обов'язкових вимог до організації професійної підготовки педагогів. У цьому документі, зокрема, вказувалося, що після завершення курсу підготовки всі студенти-майбутні вчителі повинні «вміти підбирати та правильно використовувати необхідне обладнання й ресурси [6] ».

Усі курси повинні містити обов'язкові та чітко визначені елементи, що спонукали б студентів ефективно використовувати ІКТ у подальшій практичній діяльності та забезпечували б подальший розвиток у цьому напрямі. Студенти повинні навчитися: використовувати системи програмного забезпечення та засоби ІКТ відповідно до потреб предмета викладання та вікової категорії учнів; критично оцінювати відповідність систем програмного забезпечення та засобів ІКТ предметній спеціалізації та віковій категорії, а також визначати їх цінність і потенційну значущість для використання; творчо використовувати ІКТ у процесі навчання, а також розробляти і відпрацьовувати ефективні схеми роботи з ІКТ; оцінювати вплив ІКТ на процеси викладання та навчання [6].

Результатом цілеспрямованої політики стало прийняття в 1998 р. першого національного стандарту підготовки вчителів Великої Британії – Національного курикулуму підготовки вчителів початкової школи, у структурі якого була програма підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Необхідно відзначити, що стосовно підготовки вчителів початкової школи було прийнято: курикулум підготовки вчителів початкової школи до викладання англійської мови та літератури в початковій школі, курикулум підготовки вчителів до викладання математики в початковій школі, курикулум підготовки вчителів до викладання природознавства у початковій школі, а також курикулум підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій (для учителів початкової та середньої школи). Як зазначалося при їх введенні в дію в 1999-2000 навчальному році, курикулуми є ключовими елементами урядової стратегії підвищення мовної та цифрової грамотності школярів у контексті досягнення національних цілей освіти.

У Циркулярі 4/98 «Викладання: високий статус, високі стандарти» Міністерства освіти та зайнятості наголошувалося на тому, що «курикулуми визначають ядро знань, розуміння і вміння (knowledge, understanding and skills), якими повинні володіти майбутні вчителі початкової школи, і бути здатними їх використовувати стосовно англійської мови та літератури, математики, природничих наук та інформаційно-комунікаційних технологій [3, с.5]».

Велике значення для суспільного, наукового та практичного запиту на оновлення підходів до стандартів педагогічної освіти, мали урядові ініціативи, пов'язані з дослідженнями і впровадженням ІКТ у практику освіти. Так, національний огляд курикулуму проведений коаліційним урядом у 2011 р., показав низький статус ІКТ у структурі «початкового» курикулуму [9, с.20]. Було зроблено висновок, що нові стандарти, введені з 1 вересня 2012 р., не відповідають сучасним вимогам до запровадження ІКТ і майже не містять вимог щодо них. Будучи розробленими незалежною групою учителів з оцінки стандартів, до складу якої входили провідні завучі, учителі та педагоги на чолі з С.Коутс (S.Coates), вони повинні замінити попередні стандарти для отримання статусу кваліфікованого вчителя за 2007 рік, де ІКТ уміння згадувались разом із уміннями лічби та грамотності в розділах «Професійні знання та уміння».

За дорученням уряду Національною асоціацією радників з питань комп'ютеризації в освіті (НАРПКО- є абревіатурою англійської назви асоціації «Naace – the National Association of Advisers for Computers in Education») оновлено програми навчання ІКТ для початкової школи, оскільки ІКТ залишається основним предметом для вивчення у Національному курикулумі протягом всього навчання в початковій школі. Оновлені програми навчання у сфері ІКТ в початковій школі набудуть чинності з вересня 2014 року [8].

Для нашого дослідження важливим є визначення головних цілей навчальних програм підготовки ІКТ протягом ключових стадій навчання 1 та 2 (Key Stage 1, 2), які на сьогодні і є оновленими вимогами до ІКТ компетентностей учителів початкової школи.

Ключова стадія 1: навчити учнів упевнено використовувати інформаційно-комунікаційні технології для досягнення конкретних результатів; використовувати ІКТ для розвитку ідей і запису творчих робіт; ознайомити з сучасним апаратним і програмним забезпеченням.

Ключова стадія 2: навчити учнів використовувати розширений спектр засобів ІКТ та джерел інформації; розвинути навички дослідження; навчити приймати рішення щодо доцільності використання інформації стосовно навчання; навчити перевіряти достовірність і якість отриманої інформації; ознайомити із можливостями змін видів діяльності; презентувати результати діяльності враховуючи освітній рівень слухачів [9].

Реалізацію такого підходу також бачимо в документі

«Курикулум початкової школи та ІКТ» 2014р. Департаменту освіти, у якому вперше розроблено вісім рівнів володіння ІКТ навичками на ключових стадіях 1 та 2, що також характеризуються основними показниками технологічного підходу в навчанні, а саме: визначенням рівня засвоєння; здійснення об'єктивного контролю ефективності навчання і визначення рівня досягнення поставленої мети; досягнення кінцевого результату.

Асоціацією НАРПКО розроблено базову структуру впровадження та розвитку ІКТ-навичок у поточному шкільному курикулумі, основними положеннями якої є:

- 1.Навички ІКТ
- 2.Процеси пов'язані з ІКТ
- 3.Уміння застосовувати ІКТ
- 4.5.Розуміння коли, де і як використовувати ІКТ [4].

Базова структура ІКТ НАРПКО складається з трьох взаємопов'язаних елементів: цифрове життя, цифрові засоби та цифрові технології..

Реалізація структури забезпечується через співпрацю п'яти основних положень для кожної із ключових стадій навчання. Кожен елемент структури має відображення в п'яти положеннях підготовки навичок ІКТ (цифрова грамотність, ІКТ-навички, освітні ІКТ, ІКТ- уміння) які, за рекомендацією асоціації, слід включити в планування навчального процесу в початковій школі зокрема, щоб забезпечити учням широкий і збалансований досвід навчання, а в подальшому – глибину знань, необхідних для майбутніх досліджень.

Важливими ідеями реалізації структури є: можливості для контекстного вирішення проблем і застосування навичок використання ІКТ на практиці. Базова структура підготовки ІКТ навичок – не схема роботи. Це структура підтримки планування навчального процесу вчителями початкової школи, а саме, розвиток уміння: розробляти власні схеми; обирати порядок і поєднання сфер дослідження для максимального задоволення потреб своїх учнів [4]. Провідною ідеєю структури підготовки ІКТ - навичок є індивідуальний підхід до створення курикулуму відносно кожної школи, з опорою на врахування існуючого стану загальноосвітнього навчального закладу.

Беззаперечним внеском асоціації є введення в систему ІКТ-підготовки термінів: «цифрова мудрість» (Digital Wisdom), «цифрова грамотність» (Digital Literacy), «цифрові артефакти» (Digital Artefacts).

Нині Британія перебуває на трансформаційному етапі впровадження ІКТ до курикулуму шкільної системи, як навика, якого учні не можуть «схопити» під час навчання або як наслідок їх розумових здібностей чи попереднього досвіду, а навика, який слід вводити контекстно, якого слід «навчити». Контекстний розвиток навичок і вміння допомагає забезпечити чітку мету впровадження ІКТ і посилює концепцію, що технологія підтримує навчання, незалежно від предмета курикулуму. Асоціація наголошує на системному підході навчання ІКТ для ефективного та достатньо глибокого вивчення усіх аспектів. Як ідеться в доповіді Бюро з питань стандартів у освіті (OfSTED) «ІКТ у школах», незважаючи на певні прогалини (організація, програми, ІКТ забезпечення і т.д.), простежується багато позитивних аспектів у системі початкової освіти та впровадження ІКТ на сучасному етапі [5].

Для подолання прогалин навчання ІКТ навичок асоціація пропонує: структуру підготовки ІКТ навичок; пакет суміжних порад і рекомендацій; пропозиції для кожного окремого типу загальноосвітнього навчального закладу; нові підходи до викладання та навчання з детальними пояснювальними документами; інструментарій ресурсів; сучасні наукові

дослідження з цієї проблематики; налаштування, переробку й адаптацію поточних програм, що використовуються в шкільній практиці [5].

Вищезгадані структури характеризуються системним підходом до впровадження ІКТ з метою забезпечення можливостей для створення ефективного курикулуму, що простежується в усіх аспектах, як-то: дієві інструменти школам, що дають змогу планувати та збалансовано вводити ІКТ у курикулум; встановлення чіткого переходу від початкової ключової стадії навчання до 1, 2 та 3 стадій.

Однак, Асоціація підкреслила важливість визнання школами включення всіх п'яти положень структури до основи шкільної програми. Адже, особливості навчання третього тисячоліття - культура, співпраця, педагогіка, навколишнє середовище, засоби та використання більш високо кваліфікованого мислення – повинні бути притаманними кожній частині та сфері навчання. НАРПКО пропонує схему «Концентратор знань», що базується на 5 положеннях структури: технічні знання, цифрова мудрість, електронна безпека, світ праці та цифрової грамотності. Багато аспектів можуть і повинні вивчатися в рамках структури згаданої вище. Кожне із зазначених положень містить елементи базових тем: цифрове життя, цифрові інструменти та цифрові технології, а при накладанні їх на структуру ІКТ навиків бачимо їх взаємопов'язаність і взаємозалежність.

Для нашого дослідження доцільно розглянути промову державного секретаря Великої Британії з питань освіти Майкла Гува (Michael Gove), представлену на щорічній виставці британських освітніх технологій (The BETT show - the British Educational Training and Technology Show) у січні 2012 р., про зміни в підготовці вчителів початкової школи спричинені інформаційно - комунікативними технологіями [3]. У промові держсекретар вказує на такі зміни:

1. Технологія - це набагато дієвіший потенціал для більш потужного поширення навчання, ніж раніше. Предмети, класне керування та концепції, які раніше були обмежені привілейованою меншістю, нині у вільному доступі для будь-якої дитини або дорослого з підключенням до Інтернету, по всьому світі.

2. Технологія піднімає глибинні питання щодо процесів отримання знань у порівнянні з попереднім освітнім досвідом.

3. Технологія - це безпрецедентні можливості для

оцінювання. Учителі тепер підтримують навчання учнів на основі оцінки прогресу більш комплексним способом. Можливим є й обмін інформацією щодо оцінок з учнями та батьками.

Держсекретар виділив також додаткові різнобічні аспекти пов'язані з політикою ІКТ в педагогічній початковій освіті, зокрема: нові підходи у формуванні політики щодо технологій; невтручання держави в практику підготовки ІКТ - компетентних спеціалістів, тобто автономія та свобода для вищих освітніх закладів, щодо ІКТ: упровадження ІКТ до підготовки кадрів початкової школи, розвиток і вдосконалення намірів держави щодо підготовки компетентних ІКТ-кадрів; поточний, невдалий курикулум ІКТ; створення нового, відкритого курикулуму ІКТ; незастосування сучасного курикулуму вже з вересня 2014 року спричинене необхідністю «революційних змін у системі технологізації освіти... тому, що існуюча система здобуття ІКТ- навиків - нудна та бездіяльна [3]».

Висновки. Отже, щоб жити, вчитися й успішно працювати у заснованому на знанні суспільстві, яке постійно ускладнюється та характеризується великими обсягами інформації, учням і викладачам необхідно ефективно використовувати технології.

Завдяки ефективному використанню технологій у освітньому процесі нині учні можуть набути важливих технічних навиків розвинути які їм допомагає насамперед учитель. Він відповідає за створення відповідної атмосфери в класі та створення освітніх можливостей, що сприяють навчанню і спілкуванню із застосуванням технологій.

На сьогодні інформаційні технології знаходяться в центрі шкільного початкового курикулуму, несучи з собою можливості надзвичайних змін у початковій освіті. Простежується велика зацікавленість використання ІКТ для навчання молодших учнів, відповідно до потреб суспільства. Зростає розуміння змін шляхів навчання учнів завдяки ІКТ. Саме запит школи і є одним із провідних чинників політики в сфері стандартизації ІКТ-компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Перспективами подальших розвідок у напрямі дослідження стандартизації ІКТ-компетентностей учителів початкової школи Великої Британії вбачаємо в обґрунтуванні та використанні позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняній педагогічній освіті.

Література та джерела

1. Characteristics for the provision and use of ICT that all teacher training providers should be aiming to attain [Електронний ресурс]. – TDA, ITTE, Becta, London, TDA, 2009. – 12 p. – Режим доступу: <<http://www.tda.gov.org/upload/resources/pdf/i/ictforproviders.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
2. Education Department's Superhighways Initiative [Електронний ресурс]. – Interim Reports. 1999. – 8 p. – Режим доступу: <<http://www.bee-it.co.uk/.../33zn%20f2-3.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
3. Gove Michael speech at the BETT show 2012 [Електронний ресурс]. – 2012. – 8 p. – Режим доступу: <<http://www.gov.uk/government/policies/improving-the-quality-of-teaching-and-leadership>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. ICT Framework EYFS, KS1, KS2 v.0.1 [Електронний ресурс]. – Naace, 2012. – 23 p. – Режим доступу: <<http://www.naace.co.uk>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
5. ICT in schools 2008–2011 /Ofsted [Електронний ресурс]. – 2011. – 33 p. – Режим доступу: <<http://www.gov.uk/resources>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. Initial Teacher Training. Approval of Courses. Circular 24/89. DES. – London: DES, 1989. – 152 p.
7. J. McMahon Barriers to student computer usage: staff and student perceptions [Електронний ресурс] / McMahon J., Gardner J., Gray C. // Journal of Computer Assisted Learning. – 1999. – № 15 – P.302-311. – Режим доступу: <<http://www.tso.co.uk/bookshop>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. Naidu S. Improving Instructional Effectiveness with Computer-Mediated Communication [Електронний ресурс] / S. Naidu, J. Barrett, P. Olsen // QAA. Code of Practice. – Gloucester: Quality Assurance Agency, 1999. – 18 p. – Режим доступу: <<http://www.qaa.ac.uk/public/COP/codesofpractice.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
9. Younie S. Supporting teaching and learning in schools: a handbook for higher level teaching assistants / S.Younie, S.A.Capel, M.Leask. – Routledge, 2008. – 187 p.

В статті розглядаються передумови стандартизації ІКТ-компетентностей учителів початкової школи Великої Британії. На основі аналізу наукової літератури визначено мету дослідження: здійснити комплексне

анализ предпосылок современного состояния стандартизации ИКТ-компетентностей учителей начальной школы Великобритании. Перспективами дальнейших исследований в направлении исследования стандартизации ИКТ-компетентностей учителей начальной школы Великобритании видим в обосновании и использовании положительного зарубежного опыта в отечественном педагогическом образовании.

Ключевые слова: стандартизация, Великобритания, ИКТ-компетентности, отчеты, доклады, педагогическое образование, информатизация образования.

This article discusses the background of standardization of ICT competencies of primary school teachers in the UK. Based on the analysis of the scientific literature the research objective has been identified: to implement a holistic analysis of the preconditions of the current state of standardization of ICT competencies of teachers in primary schools in the UK. Prospects for further research in the direction of standardization of ICT research competencies of primary school teachers in the UK see the justification and the use of positive foreign experience in the national teacher education.

Key words: standardization, UK, ICT competence, reports, papers, teacher education, information education.